

JANA PRONSKÁ

A woman with long brown hair, wearing a red and black medieval-style dress, is riding a white horse. She is looking towards the camera. In the background, there is a large stone castle with multiple towers and battlements, situated on a hillside. The surrounding landscape is lush and green, with rolling hills and a small village visible in the distance. The sky is overcast with soft, diffused light.

KUMÁNSKÁ
PRINCEZNA

JANA PRONSKÁ

KUMÁNSKA
PRINCEZNÁ

Vydal Slovenský spisovateľ, a. s.
Miletičova 23, 821 09 Bratislava
E-mail: info@slovenskyspisovatel.sk
www.slovenskyspisovatel.sk
Zodpovedná redaktorka Alena Brunnerová
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

© Jana Pronská 2017
Cover Design © Juraj Šramko 2017
Cover Photo © Victoria Cooper Art
Slovak Edition © Slovenský spisovateľ, Ltd, 2017

ISBN 978-80-220-2015-2

Venujem

*Vám všetkým, ktorým moje príbehy
prinášajú radosť a potešenie.*

*Vám všetkým, ktorí si v mojich knihách
nájdete to svoje.*

*Vám všetkým, ktorí ma svojím záujmom,
nadšením i postrehmi nesmierne inšpirujete.*

Ďakujem!

Jana Pronská

Prológ

V MIESTNOSTI SA UŽ niekoľko hodín ozývali hlasné stony rodičky a tichý šepot starších žien. Ani jedna sa ne-náhnila, trpezlivé čakanie bolo neoddeliteľnou súčasťou tejto posvätnej chvíle. Do chánovej rodiny pribudne ďalší člen. Ak to bude chlapec, dostane vlastnú jurtu a o jeho matku sa časom bude uchádzať bojovník kmeňa, žena získa postavenie a chlapec ochrancu. Ak to bude dievča, nájdu jej manžela a jeho rodina sa postará o matku aj o dieťa. Tak to bolo po celé generácie a kmeň už nechcel na svojich zvykoch nič meniť. Zmena, o ktorú sa raz pokúsili, sa skončila desivým krviprelievaním, zradou a potupou.

Plamene z ohniska vyhrievali priestrannú jurtu, ktorou lomcoval divoký mrazivý vietor, prehánajúci sa po pastvinách. Kvíľil a v divokom tanci víril v povetří biele chumáčce čerstvého snehu. Odchádzajúca zima sa ešte nechcela vzdať, vyčíňala a pustošila zem, tvrdohlavo odmietala prepustiť trón nesmelej jari.

Zvonka k nim doliehal krik honcov vzdorujúcich nečasu, ktorí sa pokúšali udržať pokope ohromné stádo nepokojných koní i dobytky.

Kožená plachta na jurte sa odhrnula a dovnútra sa spolu s chánovou prvou ženou a dvoma dievčatami vovalil štipľavý vietor so snehovými vločkami.

„Ako je na tom?“ opýtala sa Ugajda a najstaršia zo žien pokrčila plecami.

„Už to trvá pridlho...“ šepala. „Decku sa nechce na svet a Damara je vyčerpaná. Obávam sa, že nebude vládať tlačíť... Už roky som nevidela taký ťažký a dlhý pôrod,“ priznala.

„Je to Kumánka! Mala by rodiť ľahko, aj v sedle, ako my všetky!“ zamrmlala Ugajda a z diaľky pozrela na rodičku, ktorá mala tvár skrivenú od bolesti, z hrdla jej vychádzali chrčivé stony a na pokožke sa jej perlil pot.

„Na vine je to decko!“ vyštekla Kaľja hnevливо a jej prísne zovreté pery jasne naznačovali, že s tým nesúhlasí. A ani nemôže. Nepatrí k nim, nepatrí k hrdému kumánskemu kmeňu. Patrí k vierolomným Uhrom, tým, čo im zabili chána.

Ugajda mávla rukou. Nikto s tým už nič nenarobí, ak sa dieťa narodí, jej muž, nový chán Ugrin, ho prijme a s ním i celý kmeň. Damara je jeho sestra, Kuthenova dcéra, a dieťa, aj keď bez otca, bude mať tú istú krv...

Žena pristúpila k lôžku, sadla si na kožušiny, chytila rodičku za ruku.

„Damara...“ oslovila ju potichu a z čela jej zotrela pot. „Prišla som sa rozlúčiť.“

„Ja ešte nezomieram...“ vzdorne zasyčala Damara, zatínajúc zuby.

„To by som ti ani nedovolila, no kmeň už nemôže viac čakať,“ pokračovala pokojne Ugajda. „Kone sú vysilené, aj naše stáda! Ak sa hneď nepohneme, všetci pokapeme. Musíme tiahnuť na juh, za potravou a do bezpečia. Tatárske hordy sú už na hraniciach a Ugrin sa zaprisahal, že nebude bojovať za Uhrov! Necháme ti tu zopár mužov, ktorí ťa bezpečne odprevadia za nami, keď porodíš.“

„Nemali ste toľko čakať...“ vzdychla si Damara, no na ďalšiu odpoveď nezostal čas. Telo mala ako v ohni, šlo ju roztrhnúť vo dvoje, akoby sa jej bohovia vysmievali za to,

že sa opovážila veriť a ľúbiť. Zvrieskla a v tej chvíli netušila, či od ukrutnej bolesti, alebo preto, že sa v nej nahromadila nenávisť. Bublala v nej, syčala a prskala, dobýjala sa na svet ako to dieťa. Chcela ho nenávidieť tak ako jeho otca, toho vierolomného zbabelca, lebo stelesňovalo najhoršie poníženie i najhoršie utrpenie, aké doteraz zažila.

Takmer nevnímala, ako sa Ugajda so súcitným pohľadom zdvihla a opustila jurtu. Bola to dobrá a múdra žena a Damara ju mala rada. Neraz sa k nej utiekala s prosbou o radu a pomoc... Vedela, že musia odísť, že musia hnať ohromné stáda, ktoré boli nielen ich majetkom, ale aj živobytím, že musia zachrániť kmeň, ženy a deti... mrzelo ju iba to, že kvôli nej stratili už tri dni.

Jurta stíchla a s ňou i celý tábor, bučanie dobytka a erdžanie koní sa však ešte dlho niesli planinou. Väčšina žien sa vytratila s Ugajdou a tie, čo zostali, s rodičkou takmer neprehovorili. Iba stará Kaľja ju občas skontrolovala, mrmlúc nadávky a výčitky. Celé hodiny musela počúvať, ako sa spustila. Ako zradila...

Damara sa cítila ako posledný úbožiak na zemi. Ona, najobľúbenejšia Kuthenova dcéra, ktorá nikdy predtým nepocítila strach, bolesť, odvrhnutie...

Kiežby František Ratold nikdy nezavítal do ich osady. Kiežby jeho pohľad nikdy nespočinul na jej tvári. Kiežby...

Chcelo sa jej zavrieť oči a opustiť vlastné telo. Modlila sa, aby tá ukrutná bolesť konečne pominula, aby muky prestali. No ony nie... každým okamihom sa zväčšovali, zvierali ju ako oceľová obruč. Tmilo sa jej v očiach, z hrdla jej vychádzal nekontrolovateľný krik a po bledej tvári sa lial pot. Zo všetkých síl sa snažila vypudíť plod zo svojho tela... až došla na koniec, na hranicu vedomia. Oslobodila sa.

„Tlač, Damara! Tlač!“ začula Kaľjin vystrašený vreskot, no akoby prichádzal z veľkej diaľky, cítila jej teplé ruky vo svojich útrobach, cítila, ako sa napína, ako jej ďalšia žena tlačí na tvrdé brucho, ako jej z lona vychádza lepková tekutina.

A vzápätí sa jurťou konečne rozľahol žalostný plač dieťaťa.

„SI SI ISTÝ?“ opýtal sa sťažka František svojho rytiera a Julián Bakšai pokrčil plecami.

„Nuž, istý si človek nemôže byť ničím, no potvrdili to tí dvaja mnísi, ktorých si pred pár týždňami vyslal za Kumánmi. Len pred chvíľou sa vrátili. Kuthenova dcéra menom Damara pred piatimi rokmi skutočne porodila syna a vraj sa ti podobá...“

„Hm... napokon sa nado mnou Boh predsa len zmiloval...“ zamrmľal František a slabou rukou chytil rytiera za chlopňu kabátca.

Julián Bakšai mlčky prikývol. Na viac sa v tej chvíli nezmožol. Díval sa na svojho pána a mocne zatínal sánku. V miestnosti páchlo ako v maštali, František v sebe nič neudržal. Mal zlomené obe nohy, sotva sa vládal hýbať a vôbec si necítil údy. Na bokoch i na slabinách sa mu šklabali nahnisané vredey a otrava sa šírila do celého tela. Z veľmoža, ktorému Julián celé roky nedobrovoľne slúžil, nezostalo takmer nič, len kostra mučená bolesťami, ktoré sa už ani nesnažil skrývať.

„... Ratoldov... potomok... vytúžený dedič...“ šepol s úsmevom a privrel zapálené viečka. „To bude pre môjho otca posledná, najhoršia rana... Kumán...“

Julián sa díval, ako sa grófov jediný syn spokojne uložil na posteli, a hoci mu ústami šklbalo od bolesti, na tvá-

ri mal blažený výraz. Nechápal to. Ešte aj so smrťou na jazyku myslel iba na to, ako opäť potrestá vlastného otca. Ako sa mu vysmeje do očí, ako ho poníži! Nezáležalo mu na dieťati ani na žene, ktorú pred rokmi zvedol a opustil, zaujímala ho len pomsta.

Aspoň jediný raz mohol preukázať pokoru a úctu, zmieriť sa s otcom, vstúpiť do seba a spytovať si svedomie, ibaže to František Ratold nedokázal. Bol rovnaký ako jeho otec, ako celá ich rodina. Nadutí, spuní a plní nenávisti.

„Mám príkaz dopraviť ťa domov,“ povedal Julián. „Tvoj otec je už na Zemplíne a chce ťa vidieť.“

František skrivil tvár v bolestnej grimase. „Nech je teda tak, Julián. Naposledy raním... jeho kamenné srdce!“

„Ako povieš, môj pane. Len čo budeš pripravený na cestu, vyrazíme.“

Julián kývol felčiarovi a bez slova vyšiel z ponurej izby hostinca. Nechcel sa s Františkom hádať a, popravde, už mu to bolo jedno. František nebol z tých, za ktorými sa oddalo smútiť.

Zamieril do narýchlo opravenej krčmy, ktorá páchla dymom, a sadol si za stôl bokom od ostatných. Kým mu hostinský priniesol pivo, obzeral si mužov z Františkovej družiny. Pôsobili vyčerpane ako ich pán, zbedačene ako zem, po ktorej sa len prednedávnom prehnali tatárske hordy.

Felčiar mal takmer s každým dosť roboty, no najhoršie bol na tom František. Muži Juliánovi hovorili, ako sa sám rútil na krvilačných barbarov, ani čo by sa načisto pomiatol. Do jedného potichu tvrdili, že sa správal, akoby sa chcel dať zabiť. Vždy bol sebecký nadutec, no z roka na rok to s ním bolo horšie, a v poslednom čase akoby načisto ohlúpol.

Azda len rozvodnená rieka a lejak, čo sa spustil z oblohy, im všetkým zachránili život. Strhol ich prúd a tak-tak,

že unikli istej smrti. František dopadol najhoršie, šťastena sa mu tentoraz obrátila chrbtom. Pridlho ju pokúšal, vysmieval sa jej, urážal ju, mysliac si, že je nesmrteľný, že môže všetko. Julián však vedel svoje. Patril k zopár najbližším, ktorí poznali pravdu.

V hostinci vládla ťaživá, doslova pohrebná atmosféra, aj majiteľ sa len mlčky šuchtal pomedzi stoly, obzerajúc škody po požiari, ktorý ho takmer stál živobytie.

Dvere sa otvorili a dovnútra vošli dvaja mnísi. V dlhých kutniach a s kapučňami stiahnutými do tváre vzbudzovali pozornosť. Julián na nich takmer zabudol, mal hlavu plnú iných starostí.

„Pane, smieme si k vám prisadnúť?“ pripomenuli sa mu.

„Isteže,“ súhlasil Julián po krátkom zaváhaní.

„Chceli sme sa rozlúčiť a pred cestou si dať hlt piva a niečo pod zub,“ začali rehoľní bratia opatrne a Julián prikývol. Boli to tí mnísi, ktorých František pred časom vyslal na Ugrinov dvor, aby zistili, či Kumánka, s ktorou mal kedysi pletky, skutočne porodila jeho dieťa. No nebolo to zadarmo.

„Ako sa má jeho milosť?“ spýtal sa mních, keď Julián mlčal ako ryba. „Počuli sme, že je ťažko ranený.“

„Zomiera...“ odvetil stroho a naraz vliadol do seba celý korbeľ piva. „Mám vám však poďakovať za správy, ktoré ho potešili. Bohužiaľ, nie je v takom stave, aby sa vám mohol odvdáčiť osobne,“ zaklamal, ako to urobil už mnoho ráz. Z mešca vytiahol zopár zlatiek a odovzdal ich mníchom.

„Prijmite odmenu za službu a zároveň príspevok na kláštor,“ povedal a popritom netrpezlivo pozeral na scho-disko. Najradšej by bol vyrazil okamžite, no musel vyčekať, kým felčiar pripraví Františka na cestu. Bolo ho treba ošetriť, zabaliť, uložiť na nosidlá a v neposlednom rade omámiť, aby netrpel ukrutnými bolesťami.

„Jeho milosť je štedrá, nech jej pánboh dopraje milosrdenstva...“ Mnísi sa zdvihli, už nečakali na jedlo ani na pivo. Čo chceli, to dostali, a v napätej atmosfére, ktorá panovala v hostinci, nemienili zostať ani o trochu dlhšie.

„Bude ho potrebovať väčšmi než ktokoľvek iný,“ utrúsil Julián.

Muži si vymenili dôverné pohľady. Udivilo ich, že merali toľký svet a jeho milosť František Ratold ich neprijal, ba čo viac, ani nechcel vedieť, ako sa jeho synovi darí, aký je, ako sa má jeho matka... Chýry, ktoré sa o ňom šírili, boli akiste pravdivé. Možno je aj dobre, že jeho syn zostane s matkou, tu by mal naveky na čele biľag pankharta a pohana. A možno iba prišli neskoro, veď rytier to povedal rovno... grófov syn zomiera.

„Spánombohom, rytier...“ pozdravili mnísi a zamierili k dverám. Odpovede sa nedočkali.

Cesta s nevládnym mužom do ratoldovského sídla síce nebola dlhá, no museli postupovať pomaly. Bola rozbitá, zbrázdnená tisíckami tatárskych koní, ktoré sa po nej nedávno prehnali. Kedysi husté lesy pôsobili strašidelne, zo stromov ostali len ohorené kýpte a všetko navôkol pokrýval sivý popol, spálené boli aj polia, vinice na oboch brehoch rieky i dediny, do ktorých sa z úkrytov vysoko v horách pomaly vracali vystrašení ľudia.

František zreval od bolesti zakaždým, keď sa nosidlá naklonili, keď sa kolesá voza zaborili do bahna či nadskočili na kameni. Bol to smutný sprievod a ešte smutnejší návrat grófovho jediného syna domov.

Keď sa konečne dostali na hrad, František už sotva dýchal. Jeho otec gróf Ratold, pán Zemplína, na nich netrepezlivo čakal.

Napriek Františkovmu kritickému stavu sa napätie v komnate priam dalo krájať. Akoby si zaumienil, že až

do posledného dychu bude otca vyvádzať z miery. Nikto z prítomných tam nechcel byť, tobôž nie Julián.

Františkova mladučka manželka Žofia Lórantffyová fňukala do vreckovky, nevedno, či ronila slzy od žiaľu a poníženia, alebo od šťastia, že jej sloboda je konečne na dosah. Kňaz otec Pravoslav bezmocne stál nad umierajúcim, ktorý namiesto pokory a pokánia brýzgal na všetkých vrátane vlastného otca, zatiaľ čo felčiar sa ho všemožne snažil upokojiť.

„Všetci von!“ ozval sa napokon aj gróf Ratold, ktorý dovtedy iba ticho stál pri okne s rukami zopätými za chrbtom a s pohľadom upretým na nádvorie. Nemusel kričať, ba ani len zvýšiť hlas, stačili dve jeho slová, aby sa všetkým zježili vlasy.

„Nie, nikto neodíde!“ zvriskol František, „prikazujem vám zostať! Nechcem byť s týmto človekom sám!“ Ukázal prstom na svojho otca a zlostne odul ústa. „Neopováz sa odísť, Žofia! Si moja žena!“

Gróf sa otočil, jeho prísna tvár bola ako vytesaná z kameňa. Okrem syna sa mu nikto neodvážil protirečiť, a už vôbec nie neposlúchnuť. Miestnosť sa napriek Františkovým protestom v okamihu vyprázdnila a všetkým sa uľavilo.

„V hanbe si sa narodil, v hanbe si žil a napokon aj v hanbe zhynieš!“ povedal otec synovi a pristúpil k lôžku.

„Zase ste dokázali, otče, že vás všetci musia poslúchať na slovo... že si musia myslieť to, čo si myslíte vy, že musia konať iba tak, ako chcete vy! Ste tyran!“

„Hovoríš z cesty!“

„Isteže, veď zomieram...“

Z puchu, ktorý sa okolo Františka vznášal, grófa napínalo, napriek tomu sa sklonil nad jeho bezvládnym telom.

„Blúzniš, František, oči sa ti kalia od horúčky, telo hnije zaživa, smrť máš na jazyku, a stále nedokážeš odpustiť

ani mne, ani sebe..." povedal roztrpčene a prstom ho ťobol do hrude.

„Vy ste ma to naučili, otče! Vy ste ma nakazili nenávisťou, zlobou a pýchou, tak sa teraz dívajte na výsledok svojho snaženia!“ zasyčal František a odpľul si. Bol vyčerpaný, no ešte vždy vzdoroval. Prevoz do hradu a stretnutie s otcom ho obrali aj o posledné zvyšky síl. Bol na konci, cítil to, cítil, ako sa nad ním vznáša smrť a objíma ho ako horúca náruč zažiadanej milenky.

Neboli to len zranenia, čo utržil pri zrážke s Tatármi, ale aj zákerná choroba, ktorá ho žrala zaživa, ktorá ho oberala o vôľu aj o rozum. Kvôli nej sa chcel dať zabiť a zomrieť, aby už nič necítil, aby netrpel.

A ani to mu nebolo dopriate. Ba ešte horšie, zachránili ho. Hlupáci!

Privrel oči a zaúpel. Na okamih stratil vedomie, no telom mu prebehol kŕč a pripomenul mu, že ešte stále žije.

„Takto sa chceš vyviniť z hriechov, ktoré si spáchal, syn môj?“

„Ja? Mali by ste sa pozrieť do zrkadla, otče!“ zahuhlal František a rozkašľal sa. Vzápätí mu z úst vytryskla krv.

Gróf sa spätil. Ustúpil o pár krokov a oprel sa o podobložnicu. Vyčkal, kým záchvat ustúpi, nepohol sa, nepodal synovi plátno ani sa mu nijako nepokúšal uľaviť.

František bol preňho obrovským sklamaním. Stal sa čiernou ovcou rodiny. Jediný syn... potomok... dedič...

Gróf pevne zovrel sánku, dlhé fúzy sa mu skrútili,pery stisli, viečkom mu zašklbalo. Mal by odísť a nechať ho, nech sa v pokoji poberie na onen svet. Otec Pravoslav mu aj tak dá rozhrešenie, im obom.

Vykročil k dverám. Načiahol sa za závorou, no zastavil ho synov chrčivý hlas.

„Pred časom ste mi povedali, že som nanič, že nie som

schopný ani splodiť potomka... že sa viac túlim k mužom ako k ženám...”

„A nie je to tak?“

„A viete prečo? Lebo ste mi vyberali ženy... mdlé, bez ohňa, ufnúkané ako Žofia, studené ako žaby... Ale mýlili ste sa... ako vždy... ja mám... mám... sy...” zachechtal sa František a opäť sa začal dusiť. No tentoraz už záchvat nepominul.

„Čo chceš povedať?! Čo mi chceš povedať, František?!“ skríkol rozrušený otec a opäť sa vrátil k posteli. Jeho syn sa dusil, chrčal. Zrak sa mu zakalil, z úst sa valila krv, snažil sa dopovedať, čo nestihol, no čím viac sa snažil, tým menej mu bolo rozumieť... Odrazu si s hrôzou uvedomil, že to, čo chcel otcovi šprihnúť do tváre, už nestihne vysloviť.

„Ju... Ju... lián... vie...”

Františkova hlava sa vyvrátila dozadu, a vzápätí sa miestnosťou prehnal mrazivý chlad. Smrť si ho konečne našla a vzala so sebou.

Pohreb prebehol rýchlo, ešte v ten deň spočinul jediný potomok Richarda Ratolda v hrobke hradnej kaplnky. Kňaz narýchlo predniesol smútočnú reč, pamiatke zosnulého sa prišla pokloniť hŕstka ľudí, aj to iba z povinnosti. Bolo málo tých, ktorí smútili, ako sa patrilo, a ešte menej tých, ktorí by o ňom mohli povedať niečo pekné.

Julián Bakšai zostal až do konca. Pozhášal sviece a ztvoril podzemnú kryptu. Jedna časť jeho života sa Františkovou smrťou skončila a on netušil, čo bude ďalej. Či ho gróf bude nútiť, aby zostal v jeho službách, a za akých podmienok. Časť otcovho dlhu už odslúžil a za to, že sestry mohli zostať na Kamenci, zaplatil i s úrokmi. Robil to, na čo by za iných okolností nepristúpil. Robil, čo musel, k čomu sa zaviazal. Koľkokrát sa sám seba pýtal, či mu Kamenec ešte stojí za to, no jeho sestry možnosť voľby nemali.

Vyšiel na ľudoprázдне nádvorie, sledoval, ako stráže na hradbách zapaľujú fakle, ako sa v paláci zažívajú i zhášajú sviece, ako hrad postupne tichne. Vystúpil po schodišti na ochodzu mohutných hradieb, ktoré len nedávno dostavali, oprel sa o kamenný múr. Pohľad upieral na juh, k vzdialeným obrysom kopcov strácajúcim sa v temnote noci, k domovu, k Veľkému Kamencu...

Privrel oči, zhlboka sa nadýchol a dlaňami si pretrel unavenú tvár.

Vtom buchla palácová brána vedúca na nádvorie a na kamennej dlažbe zazneli rázne kroky. Mierili rovno k nemu, no neotočil sa.

„Pane...“ oslovil ho stroho sluha, ktorý zastal pod hradným múrom. „Jeho milosť vás chce vidieť. Máte ísť za ním. Hneď!“ oznámil netrpezlivo.

„Teraz?“ Julián sa začudovane obrátil. Nečakal, že s ním gróf bude chcieť tak skoro hovoriť, no na druhej strane, nech je ako chce. Čím skôr to bude mať za sebou, tým lepšie.

Severín prešľapoval na mieste, akoby ho omínali čižmy. Fakľa, ktorou šibrinkoval sem a tam, osvetľovala jeho mrzutú tvár. Julián sa nepamätal, že by sa niekedy správal prívetivo. Svieži vetrík, čo pofukoval údolím, roz-tancoval plameň fakle a iskierky zalietavali k dlhej brade s vrkočom uprostred, ktorou sa grófov osobný služobník tak pýšil. Očividne tu nechcel byť, požiadavka hradného pána zohnať Juliána bola pod jeho úroveň. Hlúpy nadutec! Severín kvôli grófovej častej neprítomnosti rád zabúd-dal, kde je jeho miesto.

„Isteže teraz!“ odsekol. „Gróf má naponáhlo, je aj vo vašom záujme nenechať jeho milosť čakať!“

Julián mykol plecami, zišiel dolu schodmi a nasledoval sluhu. Obytný palác Zemplínskeho hradu bol vskutku

impozantný a odkedy ho získali Ratoldovci, investovali do jeho prestavby značné imanie. Zo svojej domoviny v Neapolskom kráľovstve priviezli nielen honosný nábytok, aký v Hornom Uhorsku ešte nevideli, ale aj staviteľov a majstrov, ktorí zo zanedbanej starej pevnosti vytvorili nádherné rodové sídlo.

Nie ako Veľký Kamenec, jeho rodný hrad, o ktorý tak nešťastne prišiel...

Prehltol nadávku a nevšímal si nádherné tapisérie, vrezávaný nábytok ani obloženie stien, ktoré vyrážali dych. Kráčal rovno a díval sa pred seba, kým nedošiel pred masívne kované dvere grófovej súkromnej komnaty.

Severín zaklopal a vstúpil dovnútra, oficiálne ohlasujúc Juliánov príchod, akoby boli na kráľovskom dvore, no gróf ho jediným mávnutím ruky umlčal a zároveň vykázal z komnaty. Nepotreboval ani otvoriť ústa.

Severín vykrivil pery a urazene vycúval z miestnosti.

„Prisadni si, Julián!“ prikázal gróf, len čo sa za bezočivým sluhom zavreli dvere, a ukázal na stoličku oproti.

Vo veľkom kozube z opracovaných kamenných blokov s chrlími po bokoch horeli hrubé brvná a plamene šľahali až po komín. Gróf usadený v pohodlnom kresle vystlanom kožušinami civel do ohňa, v ruke krútil tepaný strieborný pohár s napoly dopitým vínom. Hodnú chvíľu sa neozýval, akoby uvažoval, čo od neho vlastne chce, a Julián sa nepripomínal. Pokojne sedel a čakal, pre istotu ani nespomínal na minulosť a na to, ako sa s týmto tvrdým mužom zoznámil. Iba čo by v ňom vzkypela žľč.

„Julián Bakšai, jediný čestný rytier môjho zhýralého, nehodného syna...“ ozval sa napokon gróf, dopil víno a prázdny pohár odložil na stolík. „Aká irónia!“

„Verím, že ste nezabudli na podmienky mojej služby, pane,“ odvážil sa pripomenúť.

Gróf mávol rukou a vyštekol: „V prvom rade to bol tvoj otec, kto vás obral o dom i majetok, svojím správaním narobil vlastnej rodine starosti, zničil jej dobré meno!“

Julián si zahryzol do pery a zovrel ruky v päste, až zbeleli, no Ratold pokračoval zmierlivejším tónom.

„... ty si napriek všetkému vždy dostál svojmu slovu. Ja viem, že si sa snažil priviesť Františka na správnu cestu, ale... Skrátka, keď niekto klesne tak hlboko ako môj syn, náprava nie je možná. Si ako tvoja matka, ktorú som si vážil...“

Julián prekvapene pozrel na grófa, ale neodvážil sa povedať nič, čo by mohol neskôr ľutovať. Jeho postavenie mu nedovoľovalo protirečiť grófovi pripomínaním minulosti. Lepšie je nechať minulosť minulosťou. Nateraz. Zafal zuby a pokorne sklonil hlavu. Netušil, kam gróf mieri a čo od neho chce.

„Vaša milosť, chceli ste so mnou o niečom hovoriť?“ oslovil ho opatrne.

„Áno!“ vzdychol si hradný pán a z krčaha nalial víno do dvoch pohárov. Jeden podal Juliánovi a druhý si vzal sám. „Nebudem chodiť okolo horúcej kaše, opýtam sa priamo. František na smrteľnej posteli priznal, že má syna...“ začal gróf a konečne pozrel Juliánovi do očí. „Pýtam sa ťa, je to tak? Alebo je to iba ďalší úder, ktorý sa mi môj syn pokúsil uštedriť? Kým naposledy vydýchol, povedal... povedal, že ty vieš... Tak hovor!“ vyzval ho.

„Obávam sa, vaša milosť, že pravda nie je až taká príjemná, ako by ste si v tejto situácii želali,“ nadhodil Julián a pohár, z ktorého ani nechutnal, odložil na stolík.

„Chceš tým povedať, že syn mi pred smrťou klamal? Že môj rod napokon predsa len vymrie po meči?“ skríkol gróf.

Julián sa nadýchol. „Dovoľte mi, aby som vám to celé objasnil. Nevieť vám nič potvrdiť ani vyvrátiť a nedovo-

lil by som si vás zavádzať. Nepoznám pravdu, môžem iba zopakovať, čo som sa počul.“

„Čo teda vieš, Julián?“

„Pravda sa skrýva v minulosti, pane. Pamätáte sa, keď sa pred šiestimi rokmi kráľ Belo dohodol s kumánskym chánom na podpore svojej armády výmenou za územie medzi Tisou a Dunajom? Už vtedy sa hovorilo o tatárskej hrozbe, ktorú Uhorsko nemohlo samo zvládnuť, hoci mnohí tvrdia, že barbari z východu dotiahli práve za Kumánmi. Nech je ako chce, dohoda mala byť spečatená sobášom chánovej dcéry a Belovho syna Štefana.“

„Hej... ibaže z dohody zišlo, dav v Budíne vypálil Kuthenov dom, kde napokon zomrel aj so svojou ženou. Ale čo to má spoločné s mojím synom?“ opýtal sa gróf nervózne a Julián vysvetľoval ďalej.

„František bol v skupine vyslancov, ktorí na kráľov príkaz navštívili Kuthenov dvor a dohadovali podmienky zmluvy. Viacerí očití svedkovia potvrdili, že váš syn sa zahľadel do Damary, jednej z chánových dcér, a vraj nezostalo iba pri očarení. Keď František zistil, že dievčina čaká jeho potomka, ušiel. Len prednedávnom si váš syn spomenul na svoju chvíľkovú slabosť a poveril ctihodných mníchov, aby zistili, ako sa veci majú. Či chánova dcéra Damara skutočne porodila, alebo to bola iba ženská leš radodajnej pohanky, ktorá si chcela uloviť za manžela uhorského šľachtica.“

Gróf v tichosti počúval, len pevne zaťatá sánka a ruky zovreté v päšť naznačovali, ako ním lomcuje hnev.

„Poslovia sa so správou vrátili tesne pred Františkovou smrťou,“ pokračoval Julián. „A potvrdili, že Kuthenova dcéra Damara naozaj pred piatimi rokmi porodila syna, vášho vnuka. Podoba s vaším synom, môj pane, je vraj nepopierateľná.“

Len čo to dopovedal, Richard Ratold prudko vstal, zrel ako ranené zviera, neovládajúc svoj hnev. Schmatol pohár s vínom a prudko ho šmaril do ohňa. Plamene zasyčali a vzápätí znovu vyšľahli, spaľujúc krvavočervený mok.

„Kumánka?! Pohanka?!“ vykrikoval ako zmyslov zbavený a pochodoval hore-dolu po komnate. „Jediný dedič, ktorého mi osud doprial, je pohan?! Bud' prekliaty, František! Celý život si hanobil meno svojho rodu a napokon... napokon si dosiahol, čo si chcel! Došľaka! Aby to parom skáral!“

Julián chvíľu zhrozene počúval, ale keď gróf neprestával hromziť, vstal aj on. Uklonil sa v nádeji, že Ratold si ani nevšimne, keď sa vytratí, no mýlil sa.

„Stoj, Bakšai!“ zavelil a zdalo sa, že sa trochu upokojil. Dlaňami si pretrel rozhorúčenú tvár i oči, v ktorých sa leskli kvapôčky slz. A možno sa to Juliánovi iba zazdalo. Gróf Richard Ratold predsa nikdy nedával najavo ľútosť. Nikdy.

Otočil sa, máličko sa uklonil, iba toľko, aby mu prejavil povinnú účasť. Takisto nechcel teraz začínať rozhovor o svojej budúcnosti a ďalšej službe. Nebol na to vhodný čas. Ani vo sne by mu nenapadlo, že napokon sa všetko vyrieši samo.

„Môj pane, viac vám k tomu nemám čo povedať. Viac naozaj neviem,“ povedal popravde a gróf iba prikývol. Zhlboka sa nadýchol, založil si ruky za chrbát a obrátil sa k oknu.

„Počúvaj, Julián, dám ti teraz jeden návrh – z úcty k tvojej matke a iba preto, že si ctím tvoju oddanosť, ktorú si mi napriek všetkému preukázal... Prines mi vnuka a ja ti vrátim Veľký Kamenec i dlžobný úpis tvojho otca, vrátim ti všetko...“ vyhlásil a Juliánovi na okamih zamrelo srdce v hrudi.

„Pane...“ vydýchol ohúrene, viac mu z hrdla nevyšlo. S vytreštenými očami sa díval na grófov vystretý chrbát, meravý postoj, ktorým jasne naznačoval, že sa už rozhodol.

„Ak ma zradíš, do smrti sa už nevykúpiš!“ pohrozil Ratold.

V miestnosti na chvíľu zavládlo ticho, rušené len praskaním ohňa. Juliánovi bilo srdce v hrudi ako šialené. Mohla by to byť pravda? Čo ak ho gróf iba skúša? Nevedel, čo si má myslieť, lebo uveriť jeho návrhu bolo takmer nemožné. Vari to nebol práve Richard Ratold, kto mu pri každej mozgnej príležitosti vmietol do tváre, že Kamenec už nikdy nezíska späť? Že kvôli dlhom svojho otca by mohol slúžiť nie jeden, ale hneď tri životy, a aj tak by ich nesplatil? Že ak Františkovi nebude slúžiť, jeho sestry pôjdu po zobraaní?

Julián zovrel operadlo kresla, až vyrezávané drevo zapraskalo, a pevne zaľal sánku.

„Napriek okolnostiam, za akých bol splodený, kumánsky pohan a ľavoboček je jediný potomok, ktorého som sa dočkal...“ ozval sa navel'a gróf a obrátil sa. „Vychovám z neho poriadneho kresťana a svojho dediča. Prijímaš moju ponuku, Julián?“ opýtal sa priamo.

Prikývol. Taká príležitosť sa už nezopakuje.

„Prisahám, pane, že urobím všetko, čo je v mojich silách, aby som vám chlapca priviedol.“

Gróf sa ešte väčšmi vystrel. Jeho tvár bola opäť chladná a dôstojná, ako ju všetci poznali. Emócie sa z nej nadobro vytratili. Prešiel k stolu, za ktorým zvyčajne úradoval, zo zásuvky vytiahol pergamen a kalamár s brkom. Načmáral zopár viet, podpísal ich a potvrdil pečaťou. Potom vstal a vložil zvitok Juliánovi do ruky.

„Aby si nezabudol, čo si mi pred chvíľou odprisahal,“ vysvetlil.